

UMUMTA'LIM MAKTAB O'QUVCHILARIDA OG'ZAKI NUTQ KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI

¹*Shukurov Yorkin Alidjanovich.,*

²*Koldasheva Dinora Maxkamboevna*

¹*Xalqaro Islom akademiyasi*

²*Alfraganus universiteti ona tili va adabiyot yo'nalishi. Filologiya fakulteti*

Annotatsiya. Ushbu maqola boshlang'ich va o'rta yoshdagi maktab o'quvchilari bilan ishlaydigan gumanitar fan o'qituvchilari uchun mo'ljallangan. U o'quvchilar nutqini rivojlantirish bo'yicha ish tajribasini umumlashtiradi, bolalar nutqidagi asosiy xato va kamchiliklarni qayd etadi, nutqni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun shart-sharoitlarni nomlaydi, mashqlarning asosiy turlarini, samarali usul va usullarni, shuningdek, turli xil ish turlarini ko'rib chiqadi

Kalit so'zlar: Nutq turi; aloqa; muloqot qilish qoidalari; Maktab ta'limida nutqni rivojlantirish; muloqot vositasi; izchil nutqning rivojlantirilishi; kuzatish yozuvlari; kundalik yuritish; leksemaning izohli lug'at yordamida talqini.

1. Kirish

O'zbekiston Respublikasining ta'lim to'g'risidagi qonuni amaliyotda keng qo'llanilmoqda. Mustaqillik sharofati bilan mamlakatimiz ta'lim tizimida chuqur islohotlarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ldik. Ana shunday islohotlardan biri o'quvchilarning nutq madaniyatini oshirishga qaratilgan. Bola nutqini to'g'ri shakllantirish asosan boshlang'ich maktab tomonidan tartibga solinadi va o'rta maktabga kelganda, u butunlay takomillashtiriladi.

Nutq turi - tilga asoslangan fikrlashdan foydalanish. Nutq aloqa va aloqa, hissiy ifoda va boshqalarga ta'sir qilish funktsiyasi sifatida ishlaydi. Rivojlangan nutq insonning jamiyat hayotida faol ishtirok etishining muhim vositalaridan biri bo'lsa, o'quvchi uchun nutq muvaffaqiyatli o'rganishning kalitidir. Talabalarning nutqini rivojlantirish uchun o'qituvchilar o'quvchilarning talaffuzini, so'z boyligini, sintaktik qurilish va tegishli nutq. Bolani yoshligidanoq ravon gapirishga o'rgatish muhimdir.

Mashg'ulotlarda o'quvchilar to'g'ri gaplar tuzish, muloqot qilish qoidalari, fikr bildirish, takroriy ijodiy hikoya va she'r aytish orqali ham nazariy, ham amaliy bilim va og'zaki muloqot ko'nikmalarini egallaydi. Nutqni fikrdan ajratib bo'lmaydi, nutq tafakkur asosida rivojlanadi. Ona tili darslari bolalarning so'z boyligini samarali boyitib, to'g'ri nutqqa o'rgatadi.

O'qish darsi va ular bilan bog'liq ekskursiyalar o'quvchilarga tabiat hodisalari, hayot va mehnat haqida bilim beradi. Bu dars talabaga gapirish, shakllantirish va rivojlantirish uchun ajoyib imkoniyat yaratadi. Boshqalarida esa, boshlang'ich

sinflarda o'quvchilarning so'z boyligi so'zlar bilan boyitiladi. Matematika darslarida bolalar nutqini yangi g'oya va tushunchalar, turli so'z va atamalar bilan boyitadi, mantiqiy fikr yuritadi. Talabalar tabiatshunoslik darslarida va ekskursiyada ko'rgan narsalarni guruhlab, o'qituvchi yordamida taqqoslaydilar. Bu, o'z navbatida, tabiatning ma'lum tushunchalarini tushunishga imkon beradi va fikrlash va nutqni rag'batlantiradi. Mehnat, tasviriy san'at, jismoniy tarbiya, musiqa kabi sinflardagi sinfdan tashqari ishlar ham o'quvchilarning nutqi va tafakkurini rivojlantirish imkonini beradi.

O'qituvchi birinchi navbatda adabiy til me'yorlariga rioya qilgan holda o'z fikrini samarali ifoda etishi kerak. O'qituvchining o'zi bolaga o'rnak bo'lishi kerak. Buning sababi, bolalarning taqlid qilish qobiliyati juda kuchli. Boshlang'ich sinflarda og'zaki nutqni tizimli tashkil etishda bu sohada muntazam mashq qilish o'quvchining butun vujudiga, his-tuyg'ulari, tasavvurlari, irodasi va xarakteriga, pirovardida tafakkur va qobiliyatlariga ta'sir ko'rsatuvchi ravon o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, nutq qobiliyatlarini rivojlantirish orqali ular to'g'ri gapirish, o'z fikrlarini aniq va mantiqiy ifodalash qobiliyatiga ega bo'ladilar. Ijodiy faoliyat va iste'dodlarni rivojlantiradi va amalga oshiradi. O'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirish uchun barcha sinflarda so'z boyligini mustahkamlash, nutq faoliyatida so'zlardan faol foydalanishni o'rgatish kerak.

O'quvchilar yetarlicha so'z boyligisiz aniq va erkin fikrlay olmaydilar. Har bir yangi so'z o'quvchilarning so'z boyligini oshiradi, o'z fikrini ifodalash qobiliyatini oshiradi. Shuning uchun ham talabalar bilan doimiy ish olib borish zarur ular so'zlarni va ularning ma'nolarini o'zlashtirib olishlari uchun. Bunday holda, sinonimlarni ularning nutqiga muntazam ravishda kiritish muhimdir. O'qituvchi so'zlar matnning zarur elementi ekanligini unutmasligi kerak.

Og'zaki nutq idrok etish jarayonida darhol tushunishni talab qiladi, u ham o'ziga xos leksik va grammatik xususiyatga ega. Bu og'zaki, jonli, majoziy, ichki hissiy nutq. U xilma-xil lingvistik vositalar va uslubiy xususiyatlari bilan ajralib turadi. Og'zaki nutq va yuqori emotsionallik ekspressiv lug'at tanlash zaruratini kuchaytiradi. Og'zaki muloqot qisqaroq va yaxshi tashkil etilgan nutq va jummalarni talab qiladi. Mantiqiy va uzrli mulohazalarni to'g'ri joylashtirish fikrlashni rivojlantirishda dialogik qismlarni o'rnatish, nutqni ifodalash haqida fikr yuritish uchun zarurdir. Albatta, talaffuz va diksiya muammosi alohida ahamiyatga ega. Yaxshi diktant (aniq talaffuz) nutq tilining fonetik va musiqiy ohangi uchun juda muhimdir. Sinf auditoriyasi bilan doimiy muloqot og'zaki sintaksisda o'z aksini topadi: ma'ruzachi so'roqning soddaroq shakllaridan foydalanadi va nutqdan keng foydalanadi va oldingi gapning davomi bo'lgan so'zlardan foydalanadi. Og'zaki nutqda takrorlash, darajalash, ketma-ketlik, mubolag'a, turli ma'nolar va behayo nutq keng qo'llaniladi. Og'zaki nutqning yuqoridagi o'ziga xos xususiyatlari ma'lum darajada nisbiydir. Zero, ularning ba'zilari (tinish belgilari, intonatsiya, mantiqiy urg'u) ma'lum darajada yozma nutqqa xosdir.

Ular ta'sirchan, so'zlashuv tilida faol. Og'zaki nutqni rivojlantirish bo'yicha ishingizda buni hisobga olish muhimdir. Yozma tilning manbai talabaning og'zaki javobidir. Yozma til so'zlarni sinchiklab tanlab olishi, grammatik jihatdan to'g'ri, lekin ta'lim jihatidan murakkabligi, nutq ohangini, mimikasini, qo'l harakatlarini bevosita qo'llay olmasligi bilan og'zaki tildan biroz farq qiladi. Shuni ta'kidlash kerakki, Ta'limning dastlabki yillarida o'quvchilarning og'zaki nutqi yozma nutqiga qaraganda to'liq shakllanadi, bu o'quv jarayonida ayniqsa muhimdir.

Maktab ta'limida nutqni rivojlantirish muammosi doimo diqqat markazida bo'lishi kerak. Didaktik o'yinlarni tashkil etish o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishga yordam beradi. Avvalo shuni ta'kidlash kerakki, didaktik o'yinlar o'quvchilar nutqiga mos keladi. Qiziqarli o'yin bolalar uchun yoqimli va yoqimli. Ushbu o'yinlar o'quvchilarni darsga borishga undaydi. Nutqni rivojlantirish shaxsiy rivojlanishning zaruriy shartiga aylanadi. Shuning uchun ham umumta'lim maktablarida og'zaki nutqni rivojlantirish muammosi doimo e'tiborda.

2. O'QUVCHILAR NUTQINI RIVOJLANTIRISH.

Jamiyat taraqqiyotining hozirgi bosqichi, o'quvchilarning umumiy ta'lim tayyorgarligi darajasiga qo'yiladigan yuqori davlat talablari maktab o'quvchilarida nutq ko'nikmalarini rivojlantirish muammosining dolzarbligini ko'rsatadi.[4] O'quvchining nutq ma'daniyatini oshirmasdan turib, ma'naviy boy shaxsni shakllantirish va ijodiy salohiyatini rivojlantirish mumkin emas.

Nutq barcha aqliy faoliyatning asosi, muloqot vositasidir. Maktab o'quvchisining mantiqiy aniq, ko'rgazmali, obrazli og'zaki va yozma nutqi uning aqliy rivojlanishining ko'rsatkichidir.[5]

Nutqning boyligi ko'p jihatdan bolaning yangi g'oyalar va tushunchalar bilan boyitishiga bog'liq, boshqa tomondan, til va nutqni yaxshi bilish tabiatdagi va jamiyat hayotidagi murakkab aloqalarni bilishga yordam beradi;

O'quvchilarning nutqini muvaffaqiyatli rivojlantirish, agar muloqot zarurati bo'lsa, nutq muhitini yaratish va bolaning o'zi nutq faoliyati bilan mumkin.

O'zbek tili darslarida nutqni rivojlantirish o'quvchilarning til me'yorlarini (talaffuz, leksik) o'zlashtirishi uchun til o'qituvchisi tomonidan maxsus va maktab kursini o'rganish (grammatika, so'z yasash, imlo va boshqalar) bilan bog'liq barcha ishlardir. morfologik, sintaktik), shuningdek, nutqning maqsadi, mazmuni va muloqot shartlariga muvofiq zarur lingvistik vositalardan foydalangan holda o'z fikrini og'zaki va yozma ravishda ifodalash qobiliyati.[6] Bu jarayon uzoq va mashaqqatli bo'lib, muayyan tashkilotchilik, tizim, uslubiy zukkolik va ixtiro, amaliy tajribani talab qiladi.

O'quvchilar nutqidagi asosiy kamchiliklarga quyidagilar kiradi: nutqning noto'g'riligi, leksik moslashuvning buzilishi, keraksiz so'zlarning ishlatilishi, gapda so'z tartibining buzilishi; nutqning qashshoqligi, so'z boyligining cheklanganligi va sintaktik tuzilmasining rivojlanmaganligi, bir xil so'zning takrorlanishi, yaqin yoki

yaqin turdosh soʻzlarning qoʻllanishi, sintaktik konstruksiyalarning bir xilligi, bogʻlanishning yoʻqligi, kontekst tuza olmaslik; ekspressivlik talablarini buzish, turli funktsional va stilistik maʼnodagi soʻzlarni qoʻllash, emotsional yuklangan soʻzlar va konstruksiyalarni oʻrinsiz ishlatish.[7]

Zamonaviy usullarda izchil nutqning quyidagi turlari (yoki nutqni rivojlantirish mashqlari) qabul qilinadi:

- savollarga batafsil javoblar;
- oʻqilganlarni tahlil qilish, grammatik materialni oʻrganish, grammatik shakllarni yoki lugʻatni faollashtirish bilan bogʻliq turli xil matn mashqlari, agar gaplar (yoki yozma matnlar) yuqorida koʻrsatilgan talablarga umuman javob bersa;
- kuzatish yozuvlari, kundalik yuritish;
- oʻqilgan narsalarni ogʻzaki takrorlash;
- oʻquvchilarning berilgan mavzu boʻyicha ogʻzaki hikoyasi, rasm boʻyicha, kuzatishlar boʻyicha, berilgan boshi va oxiri va boshqalar;
- yodlangan badiiy matnlarni tekshirish;
- ertaklarning improvizatsiyasi, adabiy-badiiy ijodning boshlanishi;
- namunali matnlarning yozma taqdimotlari;
- oʻqituvchi tomonidan berilgan matnlarni qayta qurish (tanlangan qayta hikoyalar va taqdimotlar, qayta hikoyalash va taqdim etishning ijodiy shakllari, hikoyalarni drammatizatsiya qilish va boshqalar);
- dialoglar - dialogik shaklni saqlab qolgan qayta hikoyalar, shuningdek, talabalar oʻrtasidagi mustaqil dialoglar (ogʻzaki);
- har xil turdagi drammatizatsiya, ogʻzaki (ogʻzaki) rasm, oʻqilgan asarlarni yoki oʻz hikoyalarni xayoliy filmga moslashtirish;
- har xil turdagi yozma insholar;
- gazetalardagi maqolalar, oʻqilgan kitoblar, spektakllar, filmlar haqidagi sharhlar, yaʼni maxsus janrlarni yozishning mohiyati;
- harflar;
- ish qogʻozlari: bayonotlar, eʼlonlar, manzillar, telegrammalar va boshqalar.

Oʻquvchining har qanday ogʻzaki javobi (nafaqat oʻzbek tili va adabiyoti darslarida) ogʻzaki nutqda mashq boʻlib, nutqning mazmuni, tuzilishi va dizayniga qoʻyiladigan talablarga javob berishi kerak.[8]

Tilshunoslik nuqtai nazaridan, nutqni rivojlantirish metodologiyasida 3 sohani ajratish odatiy holdir: soʻz ustida ishlash (leksik daraja); iboralar va gaplar ustida ishlash (sintaktik daraja); izchil nutq ustida ishlash.

Asosiy texnikani ajratib koʻrsatish mumkin:

leksemaning izohli lugʻat yordamida talqini:

obʼektning oʻzi yoki uning tasvirini koʻrsatish;

etimologik tahlil yoki etimologik maʼlumotnoma;

boshqotirmalardan foydalanish;
so'zlarning mantiqiy zanjirini tuzish;
krossvord va so'zlardan foydalanish.

Nutqni rivojlantirish ustida ishlash jarayonida maktab o'quvchilarida izchil nutqni shakllantirishning psixologik, pedagogik va uslubiy asoslari haqidagi bilimlarga tayanish kerak.

Ishning samaradorligi nutqni rivojlantirish bo'yicha ishlashning turli xil uslubiy shakllari va usullari bilan ta'minlanadi.

Sinfda o'quvchilar nutqini rivojlantirish bo'yicha ishlar bo'lajak maktab bitiruvchisining har tomonlama rivojlangan, ijtimoiy faol shaxsning umumiy ma'daniyatini shakllantirishga katta hissa qo'shadi. Bu ish o'quvchining tafakkurini, kuzatish qobiliyatini, o'z so'ziga nisbatan o'ychan va ehtiyotkorona munosabatini rivojlantiradi.[9]

Har bir darsda tinglovchilarga qanday gapirishni o'rganish kerak, ya'ni so'zning ma'nosini tushunish uchun javobgarlikni o'z zimmasiga olish kerak. Muvaffaqiyatli shakl va usullar - monolog, dialog, og'zaki rasm chizish, qiziqarli hikoya, she'riy daqiqalar, guruhlarda ishlash, seminarlar, muhokamalar, til o'yinlari.

Ijodiy asarlardan (shaxsiy taassurotlar asosida, o'quvchilar taassurotlari asosida, hayotiy taassurotlar asosida, xayoliy taassurotlar asosida) foydalanish har bir bolaning ichki dunyosiga e'tibor va qiziqishni jalb qilish imkonini beradi.

3. ISHNING ASOSIY SHAKLLARI SUHBAT TURLARI

Matn yoki matn tahlili bo'yicha suhbat (manba matnni tahlil qilish, inshoga tayyorgarlik bosqichida matnni tahlil qilish, o'quvchilar tomonidan yaratilgan matnni tahlil qilish);

matnning elementlari va qismlarini tahlil qilish (mavzularni shakllantirish, rejalar, bayonotlar uchun materiallar);

Rasmda tasvirlangan narsalar haqida suhbat, ekskursiyada ko'rgan narsalar haqida va hokazo. (o'qituvchining so'zi (hikoyasi), reja tuzish, ish materiallari, kompozitsion sxema);

Mashqlar - o'quv va sinov, sinf va uy, og'zaki va yozma, analitik, analitik-sintetik, sintetik (tayyor matn bo'yicha analitik xarakterdagi mashqlar, tayyor matn bo'yicha analitik-nutq mashqlari, tayyor matnni qayta ishlash uchun, yaratishni talab qiladi. berilgan matn asosida yangi matn yaratish, o'quvchilarni o'z matnini yaratishga o'rgatish).

Nutqni rivojlantirish qulay nutq muhitida yanada muvaffaqiyatli bo'ladi. Nutq muhiti oila, sinf, maktab; bola doimo muloqot qiladigan kattalar va do'stlar. Qulay nutq muhiti kitobga, kitob o'qishga qiziqish katta bo'lgan, intellektual ehtiyojlar doimiy ravishda paydo bo'ladigan va qondiriladigan, yuqori nutq madaniyatiga intilish namoyon bo'ladigan joyda rivojlanadi.[10]

Nutq fanlararo tushunchadir. U boshqa o'quv fanlari, ayniqsa og'zaki fanlar bilan birgalikda ishlab chiqilishi kerak. Binobarin, boshqa fan o'qituvchilari ham bu yo'nalishda ish olib borishlari kerak. Maktabda bolalar gapirmasa va tinglamasa, ko'pincha o'qisa va yozmasa, bitta dars yo'q. Albatta, barcha fanlar o'qituvchilari talabalarning nutqini kuzatib boradilar, yangi (o'quvchilarga notanish) so'zlarning ma'nosini tushuntiradilar, ko'pincha javoblar ketma-ketligini, uning ifodaliligini va hokazolarni baholaydilar. Nutqni rivojlantirish har bir darsning zaruriy qismidir, chunki to'g'ri nutqni o'zlashtirish barcha odamlar uchun juda muhimdir. Shuning uchun bolaning maktabdagi birinchi kunlaridan boshlab ishini boshlash va uni barcha darslarda o'quvchining ta'limi davomida davom ettirish juda muhimdir.[11]

So'zlarni haqiqat bilan bog'lash qobiliyati bugungi kunda raqobatbardosh shaxsning manfaatlarini shakllantirishga qaratilgan zamonaviy ta'limda dolzarbdir. Shunday qilib, O'zbekiston Respublikasi Davlat standarti Davlat umumta'lim dasturlarida zamonaviy mutaxassis ham o'quv va ilmiy faoliyatga, ham har qanday hujjatlar bilan ishlashga tayyor bo'lishi kerakligini ta'kidlaydi, ya'ni, faol hayotiy pozitsiyaga ega bo'lgan oliy ma'lumotli shaxsni tarbiyalashga yordam beradigan tadbirlarga tadbiriq etilgan.

Muloqot sohasidagi asosiy kompetensiyalar qatorida bizni asosan nutq (lingvistik) kompetensiya qiziqtiradi [12], bu esa ko'pchilik olimlarning fikricha [13], ishning muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Nutq kompetensiyasi quyidagi fanlarni o'rganish asosida shakllanadi: "o'zbek tili", "ingliz tili", "Notiqlik" (amaliy ritorika), "o'zbek adabiyoti" (badiiy matn stilistikasi), ya'ni, bunday fanlar, ularni o'rganishda nutqni shakllantirish faqat o'quv dasturi bilan cheklanmaydi, jarayon sinfdan tashqarida ham davom etadi. Ushbu treningning o'ziga xosligi dialogli o'rganish tamoyilini hisobga oladigan faol shakl va usullarni tanlashdadir: bahslar, guruh muhokamalari [14], muammoli dialoglar [15].

Tematik adabiyotlarni retrospektiv tahlil qilib, biz kompetensiya nazariyasining o'zi 1995 yilda N. Ahmedova tomonidan "kompetentlik" tushunchasini kiritish bilan paydo bo'lgan degan xulosaga kelishimiz mumkin, bu yerda ikkinchisi haqiqiy deb tushuniladi, tilning qo'llanilishi va bu tushunchalar orasidagi farqlar. "Kompetensiya" tushunchasining o'zi, ya'ni, ko'nikma va qobiliyatlardan foydalanishni Ahmedova ona nutqini idrok etish va takrorlashda maxsus ishtirok etadigan pedagogik va psixologik omil sifatida ko'rib chiqdi.

"Kompetensiya" tushunchasini tahlil qilib, xulosa qilishimiz mumkin: bu mustaqil qaror qabul qilish, o'z kasbiy darajasini oshirish, shuningdek, idrok etish, tahlil qilish (qiyosiy tahlil), modellash, uzatish mexanizmlarini o'zlashtirish kabi ko'nikmalarni egallash qobiliyatidir. va axborotni talqin qilish, vaziyat o'zgarishi bilan bog'liq holda aloqani sozlash.[16]

Bizning fikrimizcha, bu yerda hech qanday qarama-qarshiliklar yo'q, chunki umumta'lim maktabida izchil nutqni (ritorikani) o'rgatishning bir qismi sifatida nutq kompetensiyasini shakllantirish kasbiy darajada va hayotning barcha sohalarida muloqotni osonlashtirishga olib keladi.

XULOSA

Og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirish umumta'lim maktablarida o'quvchilarni mukammal ta'lim bilan ta'minlashning muhim qismi hisoblanadi. Bu, o'quvchilarga fikrlarini aniq, tushunarli va mantiqiy tarzda ifodalash, o'zaro muloqotda muvaffaqiyatli bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni o'rgatishdir.

Og'zaki nutqni rivojlantirish, nafaqat o'quvchilarning o'zlarini ifodalashiga yordam beradi, balki ularning fikrlash, diqqatini jamlash, xotira va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini ham mustahkamlaydi. Bu jarayon nafaqat o'quvchilarning tilni to'g'ri ishlatish ko'nikmalarini, balki ular orasida ijobiy kommunikatsiya va ijtimoiy aloqalarni rivojlantirishga ham yordam beradi.

Shuningdek, og'zaki nutq kompetensiyasining rivojlanishi o'quvchilarga boshqa fanlarda ham yaxshiroq natijalarga erishishga, muloqotda o'z nuqtai nazarlarini aniq va tushunarli ifodalashga yordam beradi.

Umuman olganda, og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirish nafaqat o'quvchilarni ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli qilish, balki ularning hayotda ijtimoiy, shaxsiy va professional jihatdan rivojlanishlariga ham katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Alidjanovich, Shukurov Yorkin, and Koldasheva Dinora Maxkamboevna. "UMUMTA'LIM MAKTAB O 'QUVCHILARIDA OG'ZAKI NUTQ KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI." Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi 18.5 (2024): 96-102.
2. Qurbanova, G. Y., and Temirova Kumushoy Sadriddinovna. "O'QUVCHILAR NUTQIY KOMPETENSIYALARINI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH METODIKASI." E Conference Zone. 2023.
3. Nilufar, Olimova. "XALQ OG 'ZAKI IJODI VOSITASIDA BOSHLANG 'ICH SINF O 'QUVCHILARINING TALAFFUZI VA NUTQINI O'STIRISH TEXNOLOGIYASI." BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI 2.11 (2022): 416-423.
4. Toliboboyeva, Shabnam Jo'raboyevna. "TALABALARDA OG'ZAKI NUTQNI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH TEXNOLOGIYALARI." Academic research in educational sciences 3.6 (2022): 82-85.
5. Алейникова, Ольга Олеговна. "Информационные технологии в обучении аудированию на занятиях английского языка." Juvenis scientia 1 (2015): 34-36.

6. Кенжабаев, Жахонгир. "Лингводидактические особенности развития устной речевой компетенции студентов физического воспитания (на примере спортивной терминологии)." *Общество и инновации* 2.3/S (2021): 150-154.
7. Кузнецова, А. Н. "Теоретические основы формирования ключевых компетенций учащихся среднего звена общеобразовательных школ." *Современные проблемы науки и образования* 2 (2021): 95-95.
8. Киракосян, Виолетта Альбертовна. "Применение блог-технологий на уроке иностранного языка как средство развития речевой компетенции учащихся." *Филологические науки. Вопросы теории и практики* 8-1 (74) (2017): 181-184.
9. Алаутдинова, Надира. "МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА УРОКАХ РОЖДНОГО ЯЗЫКА." *Журнал универсальных научных исследований* 2.5 (2024).
10. Daminova Shoxista. "XALQ TA'LIMI RAHBAR VA PEDAGOG XODIMLARINING MUSTAQIL MALAKA OSHIRISH TIZIMINING MUAMMOLARI." *XALQ TA'LIMI* 135: 76.
11. Бояринцева, Светлана Леонидовна. "Обучение в малых группах сотрудничества в курсе иностранного языка на среднем этапе общеобразовательной школы: на материале английского языка." Москва (2007).
12. Коряковцева, Наталия Федоровна. "Теоретические основы организации изучения иностранного языка учащимся на базе развития продуктивной учебной деятельности (общеобразовательная школа): дис.... д-ра пед. наук." (2003).
13. Кузнецова, А. Н. "МОДЕЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ ДИАЛОГОВОГО ОБУЧЕНИЯ УЧАЩИХСЯ СРЕДНЕГО ЗВЕНА ПОСРЕДСТВОМ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ПРИЕМОВ." *Современные наукоемкие технологии* 8 (2021): 191-195.
14. Киракосян, Виолетта Альбертовна. "Применение блог-технологий на уроке иностранного языка как средство развития речевой компетенции учащихся." *Филологические науки. Вопросы теории и практики* 8-1 (74) (2017): 181-184.
15. Иванова, Елена Геннадьевна. "Методика обучения в сотрудничестве на начальном этапе средней общеобразовательной школы (на материале узбекского языка)." *Дисс.... канд. пед. наук* (2003).
16. Дудковская, Елена Евгеньевна. "Развитие коммуникативной компетенции учащихся в условиях реализации ФГОС." *Мир науки, культуры, образования* 4 (47) (2014): 161-163.